

הקדמת הרמב"ם למשנה – חלק א'

דע, כי כל מצווה שנתן הקב"ה למשה רבנו ע"ה, נתנה לו בפירושה: היה אומר לו המצווה, ואחר כך אומר לו פירושה ועניינה, וכל מה שהוא כולל ספר התורה.

ועניין לימודו לישראל היה כפי שאומר: (עירובין נד ב) היה משה נכנס באוהלו, ונכנס אליו בתחילה אהרן, ומשה היה אומר לו המצווה הנתונה לו פעם אחת ולימדהו פירושה, ויסתלק אהרן ויחזור לימין משה רבנו. ונכנסו אחריו אלעזר ואיתמר בניו, והיה משה אומר להם מה שאמר לאהרן, ויסתלקו וישב האחד לשמאל משה רבנו והשני לימין אהרן. ואחרי כן יבואו שבעים זקנים, וילמדו משה כמו שלימד לאהרן ובניו. ואחרי כן יבאו ההמון וכל מבקש ה' וישם לפניו המצווה ההיא עד ישמעו הכל מפיו. נמצא אהרן שומע המצווה ההיא מפי משה ארבע פעמים, ובניו שלוש פעמים, והזקנים שני פעמים, ושאר העם פעם אחת.

ויסתלק משה, וחזר אהרן לפרש המצווה ההיא אשר למד, ששמע מפי משה ארבע פעמים, כמו שאמרנו, אל כל הנמצאים.

ויסתלק אהרן מאתם אחרי ששמעו בניו המצווה ארבע פעמים, שלוש מפי משה ואחד מפי אהרן. וחוזרין אלעזר ואיתמר, אחרי שנסתלק אהרן, ללמד המצווה ההיא לכל העם הנמצאים ונסתלקו מללמד. ונמצאו שבעים הזקנים שומעים המצווה ארבע פעמים, שתיים מפי משה ואחת מפי אהרן ואחת מפי אלעזר ואיתמר.

וחוזרים הזקנים גם הם אחר כן להורות המצווה להמון פעם אחת. נמצאו כל הקהל שומעים המצווה ההיא ארבע פעמים, פעם מפי משה ופעם מפי אהרן ושלישית מפי בניו ורביעית מפי הזקנים.

ואחרי כן היו כל העם הולכים ללמד איש לאחיו מה ששמעו מפי משה, וכותבים המצווה ההיא במגילות. וישוטו השרים על כל ישראל ללמוד ולהגות, עד שידעו בגרסה המצווה ההיא וירגילו לקרותה. ואחר כך ילמדו פירושי המצווה ההיא הנתונה מאת השם. והפירוש ההוא היה כולל עניינים. והיו כותבים המצווה ולומדים על פה הקבלה.

וכן אמרו רבותינו ז"ל בברייתא:

וידבר ה' אל משה בהר סיני, מה תלמוד לומר בהר סיני, והלא כל התורה כולה נאמרה מסיני, אלא לומר לך מה שמטה נאמרה בכלליה ובפרטיה ודקדוקיה מסיני, אף כל המצוות נאמרו כלליהן ופרטיהן ודקדוקיהן מסיני.

הנה לך משל: שהקב"ה אמר למשה, בסכות תשבו שבעת ימים (ויקרא כג). אחר כן הודיע שהסוכה הזאת חובה על הזכרים לא על הנקבות, ושארין החולים חייבים בה ולא הולכי דרך, ושלא יהיה סיכוכה אלא בצמח הארץ, ולא יסככנה בצמר ולא במשי ולא בכלים, אפילו מאשר תצמח הארץ,

כגון הכסתות והכרים והבגדים. והודיע שהאכילה והשתייה והשינה בה כולו חובה, ושלא יהיה בחללה פחות משבעה טפחים אורך על שבעה טפחים רוחב, ושלא יהיה גובה הסוכה פחות מעשרה טפחים.

וכאשר בא הנביא ע"ה, ניתנה לו המצווה הזאת ופירושה.

וכן השש מאות ושלוש עשרה מצות הם ופירושם: המצוות בכתב, והפירוש על פה.

ויהי בארבעים שנה, בעשתי עשר חדש, בר"ח שבט, הקהיל את העם ואמר להם הגיע זמן מותי, ואם יש בכם מי ששמע הלכה ושכחה יבא וישאלני ואבאר אותה, וכל מי שנסתפקה עליו שאלה יבוא ואפרשנה לו, כמו שנאמר (דברים א) הואיל משה באר את התורה הזאת לאמר. וכן אמרו חכמים בספרי (פי' דברים), כל ששכח הלכה אחת יבא וישנה, וכל שיש לו לפרש יבוא ויפרש. ולקחו מפיו ברור ההלכות ולמדו הפרושים כל הזמן ההוא, מר"ח שבט עד שבעה באדר. וכשהיה לפני מותו החל לכתוב התורה בספרים, וכתב שלושה עשר ספרי תורה גווילים, כולם מבי"ת בראשית עד למ"ד לעיני כל ישראל (בי"ב ט"ו). ונתן ספר לכל שבט ושבט להתנהג בו וללכת בחוקותיו. והספר השלושה עשר נתנו ללוויים ואמר להם, לקוח את ספר התורה הזה (דברים לא). אחר כך עלה אל ההר בחצי היום השביעי (ספרי פי' האזינו) לחדש אדר (מגילה יג, ב) כפי אשר דקדקה הקבלה. והיה המקרה ההוא אשר קרהו, מוות בעינינו, בשביל שחסרנו ופקדנו אותו, וחיים לו לכבוד המעלה שעלה אליה. וכן אמרו (סוטה יג, ב), משה רבנו ע"ה לא מת אלא עלה ומשמש במרום. והדברים באלו העניינים ארוכים מאוד ואין זה מקומם.

וכאשר מת ע"ה, אחר שהנחיל ליהושע מה שנאצל עליו מן הפירוש, והחכים והתבונן בו יהושע ואנשי דורו, וכל מה שקבל ממשה, הוא, או אחד מן הזקנים, אין לדבר עליו ולא נפלה בו מחלוקת. ומי שלא שמע בו פירוש מפי הנביא ע"ה, מן העניינים המשתרגים מהם, הוציא דינים בסברות, במידות השלש עשרה, הנתונות על הר סיני, שהתורה נדרשת בהם. ובאותם הדינים שהוציאו יש דברים שלא נפלה בהן מחלוקת אבל הסכימו עליהם, ויש מהם מה שנפלה בו מחלוקת בין שתי דעות, זה אומר בכה וזה אומר בכה, וזה סובר סברה ונתחזקה לדעתו, וזה סובר סברה ונתחזקה לדעתו, כי מידות ההיקש שעל דרך התוכחת יקרה בסברותיהם המקרה הזה. וכשהייתה נופלת המחלוקת היו הולכים אחרי הרוב, כמו שנאמר, אחרי רבים להטות (שמות כג).